

granskingar ráðið

RESEARCH COUNCIL FAROE ISLANDS

Javnstøðuætlan

2022-2025

Innihald

Fororð.....	3
Lógaverk.....	4
Stoðumeting.....	5
Mál.....	7
Átaksøki.....	8
Átøk.....	9
Tíðarætlan.....	10
Ábyrgdarbýti	10
Fylgiskjal I	11

Henda javnstøðuætlan fyri tíðarskeiðið 2022-2025
varð góðkend av stjóranum hin 17. oktober 2022.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'A. Sølvará', with a stylized flourish at the end.

Annika Sølvará

Fororð

Javnstøðuætlanin hjá Granskingarráðnum leggur fram høvuðstættir, mál og átøk til frama fyri javnstøðu millum kynini. Endamálið við ætlanini er at fáa javna luttøku av kvinnum og monnum í mun til arbeiðslívið í Granskingarráðnum. Hetta inniber átøk til frama fyri javna umboðan av kvinnum og monnum, átøk ímóti vansum vegna kyn, javnbjóðis treytir í mun til umsóknir og átøk fyri at skapa samljóð millum familju- og arbeiðslív hjá starvsfólkunum í Granskingarráðnum. Millum átøkini eru eisini venjingar við tilvitskugerð um kynjaspurningar innan gransking.

Umframt at leggja dent á javnstøðu millum kynini verður eisini skrásett í hvørjum landi starvsfólk, umsøkjara, metingarfólk og onnur, hvørs starv er tengt at stovninum, búgva. Hetta er fyri at varpa ljós á meginregluna um sínámillum møguleikar og atgongd til gransking og stuðul til gransking millum lond.

Úrslitini frá dátuinnsavningini, málini og átøkini skulu vera liður í áhaldandi arbeiðinum hjá Granskingarráðnum at skapa javnstøðu og margfeldi á okkara stovni.

Hendan fyrsta javnstøðuætlanin hjá Granskingarráðnum er galdandi fyri tíðarskeiðið 2022-2025. Í apríl 2025 verður hon endurskoðað og dagførd sambært nýggjari støðumeting.

Javnstøðuætlanin er tøk hjá øllum starvsfólkum og almenninginum á føroyskum og enskum á heimasíðu okkara gransking.fo.

Lógaverk

Í Føroyum er lógaverk um javnstøðu og verju av minnilutabólkum, ið hevur til endamáls at beina burtur allan mismun vegna kyn, ættarslag, etniskan uppruna, húðarlit, aldur, brek, kynslig viðurskifti, tjóðskaparlígan ella sosialan uppruna, politiska, átrúnaðarlíga ella heimspekilíga sannføring, yrkisfelagslígt ella annað tilknýti ella aðra støðu.

Lógaverkið, ið tekur støði í meginregluni um javnrættindi, fevnir um lógir, leiðbeiningar, rundskriv og annað regluverk, ið er galdandi fyri allar almennar stovnar, harímillum Granskingarráðið. Sí Fylgiskjal I.

Í Føroyum er eingin lóggáva viðvíkjandi javnstøðu við serligum atlíti at granskingarvirksemi ella stuðli til gransking. Granskingarráðið bindur seg kortini til at lúka evropeisku treytirnar á javnstøðuøkinum og at virka fyri javnrætti sum heild.

Stöðumeting

Fyri at tryggja eitt miðvíst arbeiði og haldgott eftirlit við úrslitum av verksettum átøkum er umráðandi at grunda javnstøðuætlanina á vitan og dátur. Ávísarnir niðanfyri eru grundarlagið undir okkara stöðumeting, sum vegleiðir okkara javnstøðumál. Innsavnaðu dáturnar eru nýggjastu tøku dáturnar frá oktober 2022.

Greinaðar dátur (2022)	N=	Kyn				Bústaður					
		♀	♂	%	%	FO	EU	A	%	%	%
Starvsfólk og umboð við avgerðarleikluti (ráð, nevndir, nevningar)	93	48	45	52	48	38	55	0	41	59	0
- Fyrisiting	5	5	0	100	0	5	0	0	100	0	0
- Ráðið fyri gransking, menning og nýskap	7	4	3	57	43	7	0	0	100	0	0
- Faknevnd stuðul til gransking	5	2	3	40	60	5	0	0	100	0	0
- Faknevnd stuðul til havgransking	5	3	2	60	40	1	4	0	20	80	0
- Horizon Europe NCP limir	4	4	0	100	0	4	0	0	100	0	0
- Horizon Europe PC limir	17	10	7	59	41	16	1	0	94	6	0
- Uttanhýsis metingarfólk	50	20	30	40	60	0	50	0	0	100	0
Umsøkjara til ymisk störv	3	2	1	67	33	3	0	0	100	0	0
Umsøkjara um stuðul	40	23	17	58	43	26	13	1	65	33	3
- Gransking	32	20	12	63	38	24	7	1	75	22	3
- Havgransking	8	3	5	38	63	2	6	0	25	75	0
Høvuðsgranskarar í stuðlaðum verkætlanum	9	6	3	67	33	9	0	0	100	0	0
- Gransking	9	6	3	67	33	9	0	0	100	0	0
- Havgransking

Greinaðar dátur (2021)	N=	Kyn				Bústaður					
		♀	♂	%	%	FO	EU	O	%	%	%
Starvsfólk og umboð við avgerðarleikluti (ráð, nevndir, nevningar)	95	50	45	53	47	31	62	2	33	65	2
- Fyrisiting	5	5	0	100	0	5	0	0	100	0	0
- Faknevnd stuðul til gransking	5	2	3	40	60	5	0	0	100	0	0
- Faknevnd stuðul til havgransking	5	3	2	60	40	1	4	0	20	80	0
- Horizon Europe NCP limir	4	4	0	100	0	4	0	0	100	0	0
- Horizon Europe PC limir	17	10	7	59	41	16	1	0	94	6	0
- Uttanhýsis metingarfólk	59	26	33	44	56	0	57	2	0	97	3
Umsøkjarar til ymisk størv	21	11	10	52	48	17	4	0	81	19	0
Umsøkjarar um stuðul	50	26	24	52	48	33	16	1	66	32	2
- Gransking	34	20	14	59	41	26	7	1	76	21	3
- Havgransking	16	6	10	38	63	7	9	0	44	55	0
Høvuðsgranskarar í stuðlaðum verkætlanum	14	9	5	64	36	12	2	0	86	14	0
- Gransking	10	8	2	80	20	10	0	0	100	0	0
- Havgransking	4	1	3	25	75	2	2	0	50	50	0

Mál

Granskingarráðið miðar eftir einum familjuvinaligum umhvørvi bæði í fyrisiting og vísindaliga arbeiðinum, har kvinnur og menn hava somu móguleikar.

Við javnstøðuætlanini hevur Granskingarráðið sett sær hesi mál:

- Tryggja javnbjóðis móguleikar við eins viðferð av kvinnum og monnum í mun til arbeiði og yrkisleið
- Stuðla undirumboðaða kyninum
- Skapa samljóð millum arbeiðs- og familjulív hjá kvinnum og monnum
- Gera móguliga umsøkjarar varugar við okkara javnstøðupolitikk
- Eyðmerkja og burturbeina einhvønn mismun í okkara stuðulsmannagongdum
- Skapa tilvit um kynjaspurningin í øllum liðum í okkara arbeiði – frá lýsingum um Granskingarráðið til undirritan av stuðulsveiting – við áhaldandi denti á góðsku
- Stremba eftir javnstøðu í faknevndum og øðrum avgerðareindum uttan at máa undan fakligum førleikum
- Tryggja breiða luttøku frá øllum stovninum í mun til mál og mið í hesi javnstøðuætlan
- Eftirkanna og menna dátugóðsku og vitanargrundarlag til frama fyri javnstøðu og margfeldi
- Seta framsøkin kvantitativ og kvalitativ avriksmál fyri næstu javnstøðuætlan (2025-2028) í mun til starvssetanir, varðveitslu av starvsfólki og framflutning
- Víðka dátugrunnin út um siðbundnar allýsingar av kyni og aðrar bólkar í vanda fyri mismuni
- Økja um vitanina á stovninum um javnstøðuøkið og ótilvitaðan mismun, og menna stovnsmentanina við serligum denti á at fyriryrgja áleypani atburð
- Stuðla javnbjóðis móguleikum fyri starvssetan og framflyting.

Átaksøki

Við stóði í stöðumetingini, innsavnaðum dátum og galdandi lógaverki um javnstöðu hefur Granskingarráðið staðfest, at átök til frama fyri javnstöðu eru neyðug innan hesi øki:

- Bygnaðir, ið stuðla javnstøðuarbeiði
- Tilvitskugerð og førleikamenning
- Íkast frá áhugapørtum
- Stovnsmentan og familjupolitikkur
- Starvssetanir, úrval og framflyting
- Leiðsla og avgerðir
- Fyribyrging av kynsligari happing
- Kynsspurningar í granskingar- og undirvísingartilfari
- Greiningararbeiði, deilmál, ávísar, eftirlit og eftirmeting
- “Gularøtur” til frama fyri javnstöðu

Átök

Fyri at røkka ásettum málum, setir Granskingarráðið fylgjandi átøk í verk:

- Almennakunngeráttur javnstøðuætlan Granskingarráðsins á alnótini
- Hava eftirlit við nøgd av umsóknum býtt á kvinnur og menn, búðstað og aldur
- Taka virknan lut í javnstøðu-netverkum og verkstovum
- Fara miðvíst á vísindaligar stevnur og verkstovur, ið viðgera javnstøðuspurningar, og lýsa við stuðulsmøguleikum hjá Granskingarráðnum har. Harumframt at lýsa við týðninginum av at vera tilvitað/ur um ójavna millum kynini frá byrjan, tá ið farið verður undir granskingarverkætlan
- Taka kynjahagtøl við í arbeiðið fyri at skapa javnvág í øllum framlögum hjá og um Granskingarráðið
- Vísa á bæði kvinnur og menn, ið hava fingið játtað stuðul, í lýsingaátøkum og øðrum samskifti, t.d. faldarum, plakatum, filmsbrotum o.s.fr.
- Tryggja at stuðulstreytir veita rúm fyri støðuni hjá bæði mannlígum og kvinnulígum granskarum
- Hava eftirlit við hvussu ofta og hvussu nógvur stuðul verður veittur ávikavist kvinnum og monnum og kunngeráttur hagtølini í langtíðarrøðum. Upphæddir, ið søkt verður um, skulu samanberast við upphæddir, ið verða játtaðar, til ávikavist kvinnur og menn.
- Gera starvsfólk í Granskingarráðnum og limir í faknevndini varug við javnvág millum kynini
- Gera vart við evnið undir fundum í ráðnum og hjá faknevndini
- Halda áfram at savna og greina kynjadátur um ph.d.-lesandi, postdoc'ar og aðrar granskarar, ið fáa stuðul frá Granskingarráðnum
- Tosa um javnstøðuevni við høvuðsgranskarar í teirra verkætlanarskeiði
- Tosa um javnstøðuevni við granskingarstovnar (t.d. barnaansing, at flyta við familjuni o.s.fr.). Vísa á góðar mannagongdir og fyrimyndaðar stovnar.

Tíðarættlan

Hendan javnstøðuættlan varð samtykt av Granskingarráðnum hin 17. oktober 2022.

Úrslit av átøkum og aðrar broytingar á javnstøðu- og margfeldisøkinum verða eftirnett árliga, t.e. í januar mánaði 2023, 2024 og 2025.

Í apríl 2025 verður nýggj støðumeting gjørd og javnstøðuættlanin verður eftirnett, endurskoðað og dagførd til eina nýggja ættlan, ið skal galda fyri tíðarskeiðið 2025-2028.

Ábyrgdarbýti

Ábyrgd av verkseting av ættlaðum átøkum: Stjóri, Annika Sølvará

Ábyrgd av hagtølum, árligum eftirnetingum og frágreiðingum: Fulltrúi, Rósa Heinesen

Fylgiskjal I

Føroyska lógaverkið um javnstøðu og verju móti mismuni fevnir um fylgjandi lógir, leiðbeiningar, rundskriv og regluverk:

1. Løgtingslóg nr. 52 frá 3. mai 1994 um javnstøðu millum kvinnur og menn

- ❖ bannar øllum mismuni vegna kyn, undantikið serligum rættindum til annað kynið, ið eru javnstøðu at frama. Lógin ásetur, at kvinnum og monnum skulu veitast eins møguleikar til útbúgving, arbeiði, yrkisliga og mentanarliga menning
- ❖ bannar øllum beinleiðis og óbeinleiðis mismuni á fólki vegna kyn í sambandi við starvsseting, uppsøgn, starvsmeting, lønarflokkning, starvsflyting, starvsuppflyting, farloyvi, arbeiðsumstøður og framíhjárættindi
- ❖ áleggur eins løn og ágóða annars fyri sama arbeiði, eins yrkis- og menningarmøguleikar til t.d. útbúgving, eykaútbúgving, umskúling, at fara á skeið ella á ein og hvønn hátt at luttaka í virkseminum, ið gevur løntakarum økt starvsføri
- ❖ ásetur rætt til fráveru í sambandi við viðgongu, barnsburð og eftir barnsburð uttan skerjingar í lønar- ella eftirlønaldri
- ❖ áleggur frálærutilfar til undirvísing og uppaling barna at samsvara javnstøðuhugsjónini, herundir at øll lestrar- og starvsfrálæra skal leggjast soleiðis til rættis, at bæði kynini hava eins góðan møguleika at velja millum tey tilboð, undirvísingarstovnurin veitir
- ❖ áleggur allar almennar nevndir, ráð, umboð og líknandi, sum fyrisingarvaldið útnevnið, at verða sett saman soleiðis, at umleið eins nógvir limir av báðum kynum eru umboðaðir. Sama er galdandi fyri tær nevndir, ráð, umboð og líknandi, sum lögtingið og bý- og bygdaráðini útnevna, tá ið tey, ið útnevnast skulu, ikki nýtast at vera lögtings- ella bý/bygdaráðslimir
- ❖ skipar **javnstøðunevndina**, sum skal:
 - hava eftirlit við, at henda lóg verður hildin
 - vera ráðgevi hjá myndugleikum, stovnum, feløgum og einstaklingum í javnstøðuspurningum,
 - geva tilmæli í javnstøðumálum
 - taka ímóti og viðgera kærur frá fólki, sum halda seg hava verið fyri mismuni vegna kyn.

2. Lögtingslóg nr. 48 frá 3. apríl 2001 um barsilsskipan

- ❖ bannar arbeiðsgevarum at siga upp lóntakara, tí viðkomandi hevur sett fram krav um at nýta rættin til barsilsfarloyvi, ella annars siga upp vegna viðgongu, barnsburð ella ættleiðing.

3. Lögtingslóg nr. 63 frá 26. mai 2011 um at banna mismuni á arbeiðsmarknaðinum orsakað av breki

- ❖ bannar arbeiðsgevarum at gera mismun á starvsfólki ella umsøkjarum til störv vegna brek, veri tað jalgur ella neiligur mismunur, í sambandi við starvssetan, uppsøgn, starvsflyting, starvsuppflyting, ella viðvíkjandi lønar- og setanartreytum
- ❖ bannar allari tilsipan til brek, veri tað ein fyrimunur ella vansi, tá ið søkt verður eftir fólki til starv ella vinnuliga útbúgving.

4. Lögtingslóg nr. 132 frá 10. juni 1983 um fyrisitingarlóg

- ❖ bannar latan av upplýsingum til annan fyrisitingarmyndugleika um heilt privat viðurskifti hjá einstaklingum, herundir upplýsingar um ættarslag, trúgv, og húðalit, um politisk, felagsskaplig, kynslig og revsiverd viðurskifti.

5. Lögtingslóg nr. 80 frá 7. juni 2020 um vernd av persónsupplýsingum (Dátuverndarlógin)

- ❖ bannar viðgerð av persónsupplýsingum um húðarlit, ættarslag ella etniskan uppruna, politiska, átrúnaðarliga ella heimspekiliga sannføring ella yrkisfelagsligt tilknýti eins og viðgerð av ílegudátum, biometriskum dátum við tí endamáli eintýtt at eyðmerkja ein persón, heilsuupplýsingum, upplýsingum um kynslig viðurskifti, revsiverd viðurskifti ella upplýsingum um munandi sosialar trupulleikar og onnur heilt privat viðurskifti.

6. Leiðbeining nr. 8000 frá 15. januar 2014 um uppsøgn (til stovnar hjá landinum)

- ❖ bannar ósakligum mismuni orsakað av kyni, etniskum uppruna, aldri og øðrum.

7. Rundskriv nr. 9001 frá 26. november 2018 um lógarsmíð

- ❖ áleggur kynsóheftar orðingar, tá ið tað er gjørligt.

8. **Evropiski mannarættindasáttmálin**, sum í grein 14

- ❖ bannar øllum mismuni vegna kyn, ættarslag, húðarlit, móðurmál, trúgv, politiska ella aðra sannføring, tjóðskaparligan ella sosialan uppruna, tilknýti til minnilutabólk, ogn ella aðra støðu.

9. **Sáttmálin um rættindi teirra, ið bera brek**, sum í grein 3 ásetur meginreglur um m.a.:

- ❖ at banna øllum mismuni
- ❖ fulla og veruliga luttøku og felagsskap í samfelagnum
- ❖ javnbjóðis móguleikar
- ❖ javnstøðu millum menn og kvinnur

Umframt nevndu lóggávu og regluverk hevur Føroya Landsstýri skipað

10. **Demokratia**, sum hevur umboð úr hvørjum flokki á Løgtingi, eitt umboð fyri Kommunufelagið, eitt umboð fyri Kvinnufelagssamskipan Føroya og eitt umboð fyri Javnstøðunevndina.

Uppgávurnar hjá Demokratia eru, at:

- ❖ skipa fyri tvørpolitiskum tiltøkum fyri at fáa javnari kynsumboðan í politikki
- ❖ økja um leiklutin hjá kvinnum í politiskum avgerðum
- ❖ økja um talið á kvinnum á Løgtingi og í kommunustýrum, so at umboðanin samsvarar á leið við umboðanina í hinum Norðurlondum.

11. **“Avtalu um virknan starvsfólkapolitikk”**, ið styrkir móguleikarnar hjá landsins stovnum viðvíkjandi starvsfólkapolitikki á hesum økjum:

- ❖ førleikamenning
- ❖ eldrapolitikkur
- ❖ familjupolitikkur
- ❖ javnstøða